

Nyomárkay István 70 éves*

Nyomárkay István professzor 1937. március 16-án született Budapesten. 1955-ben tett érettségi vizsgát az Eötvös József Gimnáziumban. 1956 és 1961 között az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának hallgatója volt magyar–délszláv (szerb–horvát) szakon. Egyetemi tanulmányai alatt Kniezsa István és Hadrovics László szlavisztikai előadásai gyakoroltak rá nagy hatást. 1975-óta az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Szláv Filológiai Tanszékének oktatója. 1989-től egyetemi tanár.

Jelentős feladatokat látott el a Bölcsészettudományi Karon: több éven keresztül vezette a Szláv Filológiai Tanszékot, valamint a Szláv és Balti Filológiai Intézetet. Elnöke volt a Kari Gazdasági és a Kari Habilitációs Bizottságnak is. A Szlavisztikai Doktori Iskola alapító tagja, a Szlavisztikai Doktori Iskola, a Nyelvtudományi Doktori Iskola és a Szláv Nyelvtudományi Doktori Program vezetője, valamint a Kari Doktori Tanács tagja. Az általános és külügyi dékánhelyettesi funkciót is betöltötte. Vendégprofesszor volt a Zágrábi Egyetem Hungarológiai Tanszékén, valamint a münsteri Westfälische Wilhelms Universität. Számos vendégelőadást tartott horvát, német, olasz, osztrák és szerb egyetemeken (Zágráb, Belgrád, Ljubljana, Bécs, Graz, Klagenfurt, Münster, Erlangen, Bamberg, Köln, Mannheim, Sassari, Trier).

1996-tól a Magyar Tudományos Akadémia Modern Filológiai Társaságának elnöke. A Magyar Nyelvtudományi Társaság választmányi tagja, majd 2005-től alelnöke. Az MTA Nyelvtudományi Bizottságának tagja, valamint Magyar Nyelvi Bizottságának elnöke. 1997-ben választotta levelező tagjává a Horvát Tudományos és Művészeti Akadémia. 2004-től a Magyar Tudományos Akadémia leve-

* Elhangzott a Magyar Nyelvtudományi Társaság 2007. április 20-i felolvasó ülésén.

ző tagja. Nemzetközi elismertségét jelzi, hogy 1989-ben tagjává választotta a Nemzetközi Szlavisztikai Komité.

Nyomárkay István 2000-től a legrangosabb magyar szlavisztikai folyóirat, a nemzetközileg is jegyzett és elismert *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* főszerkesztője. Tagja továbbá a *Studia Slavica Savariensia* (Szombathely), és az eszéki Riječ szerkesztőbizottságának is.

Nyomárkay professzor a hazai doktori képzésen kívül részt vesz a Zágrábi Egyetem és az eszéki Juraj Strossmayer Egyetem posztgraduális képzésében is. Külső tagja a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kara Habilitációs Bizottságának. Szakdolgozatok, PhD-értekezések, akadémiái doktori értekezések rendszeres bírálója, védési bizottságok elnökeként is gyakran szerepel.

Tudományos munkásságának főbb területei: szláv nyelv- és irodalomtudomány, szláv–magyar és magyar–szláv nyelvi és irodalmi kapcsolatok, különös tekintettel a déli szláv nyelvekre: horvatra, szerbre és szlovénra, nyelvi kölcsönhatások, horvát történeti dialektológia, a XVIII. és XIX. századi horvát és magyar grammatikák, szociolingvisztikai és pragmatikai kérdések.

Pályája kezdetén magyar nyelvészeti cikkeivel jelentkezett, amelyek HADROVICS LÁSZLÓ funkcionális magyar mondattanának ihletésére születtek. A magyar nyelvészeti vonatkozások egész eddigi pályáját végigkísérik. Bölcsészdoktori értekezését az idegen (nemzetközi) szavak horvát nyelvbe való morfológiai beilleszkedéséről írta (A felvilágosodás szókincse a szlavóniai horvát irodalomban). A témát később tovább bővítette, és kandidátusi értekezésében átfogó képet nyújtott az idegen szavaknak a szerbhorvát (horvátszerb) nyelvbe való alaktani és mondattani adaptációjáról. A nyelvi kapcsolatok a későbbiekben is foglalkoztatták, elsősorban a horvát, a szerb és a magyar nyelvújítás története, az új szavak és kifejezések megalkotásának szemléleti háttere. Széles körű nemzetközi visszhangot keltett a horvát nyelvújítás magyar mintáit elemző munkája, amely akadémiai doktori értekezése volt, és 1989-ben „Ungarische Vorbilder der kroatischen Spracherneuerung” címmel az Akadémiai Kiadó gondozásában meg is jelent. Ebben a munkájában addig ismeretlen területet dolgozott fel, rámutatva, hogy a horvát nyelvújításnak nem csupán német és cseh, hanem szövegekkel bizonyítható magyar mintái is voltak. Nyomárkay István a tükörszavak kutatásában a morfológiai egyezések vagy hasonlóságok kimutatása mellett bevonta a vizsgálódás körébe a szóalkotások szemléleti hátterét, az alkotók nyelvi világgépét.

Horvát dialektológiai kutatásai kiemelkedőek. Közölte és feldolgozta a legrégebb burgenlandi horvát kéziratos imakönyvet. A teljes szöveggözlés mellett publikálta a párhuzamos imákat a korabeli és megelőző magyar és kaj-horvát imakönyvekből. Foglalkozott a XVII–XVIII. századi burgenlandi horvát nyelvemlékekkel, a zálog- és adósságlevelek, valamint a prédikációk nyelvével is. „Sprach-historisches Wörterbuch des Burgenlandkroatischen” címen megjelentette ennek a regionális irodalmi nyelvnek a nyelvtörténeti szótárát az Akadémiai Kiadó és a Burgenlandi Horvátok Tudományos Intézete közös kiadásában. A kéziratban maradt ún. „Pannonhalmi prédikációk”-ból részletes mintát adott ki, a 150 prédikációt tartalmazó gyűjtemény 46 darabjának szövegét közölte betűhív átírásban, magyarázatokkal. Foglalkozott a régi horvát és szerb szótárirodalommal, összefoglaló tanulmánya az általa szerkesztett „Kis szláv lexikográfia” című kötetben jelent meg 2004-ben. Érdeklődése kiterjedt a XVIII–XIX. századi horvát, szerb, szlovák, szlovén és magyar nyelvtanokra, elsősorban ezen grammatikák közös mintájára, a JOHANN IGNAZ FELBIGER-féle „Anleitung zur deutschen Sprachlehre” című grammatikára. Az említett szláv és magyar nyelvtanokat a 2002-ben megjelent „Anyanyelvi ébredés és hagyomány nálunk és szomszédainknál” című munkájában elemezte. Grammatikai és lexikológiai kutatásai mellett szótárt is szerkesztett, horvát–magyar, magyar–horvát, szerb–magyar és magyar–szerb kieszótárai (HADROVICS LÁSZLÓVAL) több kiadást mértek.

Az Osztrák Tudományos Akadémia Balkanisztikai Bizottságának tagjaként több kutatási projektben is közreműködött, így legutóbb terminológiai kutatásokkal foglalkozott, az úgynevezett civilizációs terminológia alakulásával és nyelvhasználatával a XIX. század első évtizedeiben.

Elméleti kérdések is foglalkoztatták, a hangváltozások hagyományos és modern interpretációja kérdésének két terjedelmesebb tanulmányt is szentelt. Az utóbbi években érdeklődése a terminológia

mellett a szemantika és a pragmatika területére is kiterjedt: tanulmányokat közölt az udvariasság nyelvi kifejezéséről a magyarban és a déli szláv nyelvekben, csatlakozott a „Világ nyelvi képe” elnevezésű projektum munkájához is.

A hagyomány ápolását és minél szélesebb körben való megismertetését feladatának tekintve először KISS LAJOSSal közös szerkesztésben mutatta be a múlt legjelentősebb magyar szlavistáinak: Asbóth Oszkárnak, Melich Jánosnak, Kniezsa Istvánnak és Hadrovics Lászlónak a munkásságát. Gondozta HADROVICS LÁSZLÓ eredetileg 1944-ben francia nyelven megjelent, majd a szerző által magyarra is lefordított munkájának kiadását, amely „Vallás, egyház, nemzetudat” címen a Szláv Tanszék kiadásában jelent meg, valamint közzétette HADROVICS LÁSZLÓ 1941/42-es tanévben tartott magántanári előadásainak szövegét, a megfelelő kiegészítésekkel. Jelenleg OTKA-pályázat keretében kisebb csoport élén tíz nyugat-magyarországi, kaj-horvát dialektust beszélő falu szókincsének feldolgozásával foglalkozik, amelyet négy nyelvű dialektológiai szótárként készül megjelentetni.

Nyomárkay professzor konferenciák szervezőjeként is sikeres. A Modern Filológiai Társaság minden esztendőben nemzetközi tanácskozást szervez aktuális nyelvi kérdések megvitatása céljából. A professzor mint a Társaság elnöke e rendezvények kezdeményezője.

Külön kell szólnunk Nyomárkay professzor tanszékvezetői és intézetigazgatói munkájáról. Vezetése alatt a Szláv Filológiai Tanszék és a Szláv és Balti Filológiai Intézet az Eötvös Loránd Tudományegyetemen általános ismertségre és elismertségre tett szert, amiben oktatói és vezetői tevékenysége mellett egyéniségének is jelentős szerepe volt. Nagy része van benne, hogy a Tanszékre és az Intézetre is jellemző nyugodt, egyéni ellentétektől és áskálódásoktól mentes légkört meg tudta őrizni. Kollégái ma is elismerik, értékelik és tisztelik. Munkásságát több kitüntetéssel is elismerték: Fran Miklošič Emlékérem (1994.), Matija Petar Katančić Emlékérem (1998.), Pro Universitate Emlékérem (1999.), Ivan Antunović Emlékérem (1999.), Szentgyörgyi Albert-díj (2002.), a Horvát Köztársaság Hajnalcsillag rendje (2003.), a Magyar Köztársaság Érdemrendjének Lovagkeresztje (2007.).

Manapság, amikor az emberek népszerűséget keresve igyekeznek alkalmazkodni a világhoz, Nyomárkay István professzor – mint rendkívül szerény, munkát szerető, toleráns, jóindulatú, melegszívű és humort értő és kedvelő ember – mindig tekintély marad azok számára, akik az igazi és tartós értékeket keresik.

Nyomárkay István, mint köztudott, a nagy tekintélyű és a szerte a világon híres magyar szlavista, Hadrovics László akadémikus tanítványa. Kitűnő tudós és egyetemi oktató, aki tekintélyre tett szert nemcsak a magyarországi, hanem a nemzetközi tudományos életben is. Erről tanúskodik a munkáira történő nagy számú hivatkozás, valamint a különböző külföldi egyetemekről jövő, előadások tartására szóló meghívások és felkérések.

Egyesíti a hagyományt és az újat, mert meggyőződése, hogy csak ezen az úton haladhat eredményesen tovább: megőrizni önmagunk tradícióit, és befogadni a tudományt előrevivő új gondolatokat. Eddigi életútja bizonyítja, nem lehetetlen és összeegyeztethetlen a hagyományok megtartása és az új értékek összeházasítása.

Nyomárkay István professzor mindig segítőkész, észrevételei, bírálati, tanácsai előrevivők, szakmai értékelései mások munkájának javára válhatnak. Munkatársai számára a kulturált viselkedés példája, olyan ember, aki szerénységéről és jóindulatáról ismert, amivel kivívta kollégái elismerését és tiszteletét. Tanulhattunk és tanulhatunk Tőle empátiát, toleranciát, következetességet, közvetlenséget, emberséget, szeretetet.

Kedves Barátom! A Magyar Nyelvtudományi Társaság és a magam nevében azt kívánom, hogy jó egészségben, töretlen kedvvel munkálkodjál tovább a tudomány és mindannyiunk javára. Isten éltesen sokáig, jó erőben és egészségben!

BAŃCZEROWSKI JANUSZ